

УДК 007 : 304 : 001

**КОМУНІКАЦІЙНИЙ ІНЖИНІРИНГ У СИСТЕМІ
МАСОВИХ СУСПІЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ**

Лілія Бадюл
(Київ, Україна)

У статті розглянуто поняття комунікаційного інжинірингу та його роль у контексті загальних процесів масових суспільних трансформацій. Проаналізовано зміст поняття комунікаційний інжиніринг та підкреслено його основні завдання.

Ключові слова: комунікаційний інжиніринг, соціальний інжиніринг, масові комунікації.

В статье рассматривается понятие коммуникационного инжиниринга и его роль в контексте общих процессов массовых общественных трансформаций. Проанализировано содержание понятия коммуникационного инжиниринга и выделены его основные задачи.

Ключевые слова: коммуникационный инжиниринг, социальный инжиниринг, массовые коммуникации.

The article deals with the notions of communicative engineering and its role regarding general processes of the mass public transformation communication. Maintenance of the concept of communicative engineering is analysed, its basic assignments are underlined.

Key words: the communicative engineering, the social engineering, the mass-communication.

Постановка проблеми. Життєдіяльність великих мас людей неможлива без певних необхідних механізмів управління. Нові механізми регулювання соціальної діяльності мають враховувати усі складності процесу, зокрема – фактор більшого розмаїття можливих варіантів поведінки широких мас. Кожен

член суспільства, незалежно від бажання, стає частиною глобального процесу обміну інформацією. При цьому, очевидним є той факт, що важливість осмислення комунікаційних процесів та усвідомлення власної ролі у них розуміють далеко не всі їхні учасники.

Мета статті: пояснити тлумачення поняття «комунікаційний інжиніринг» у системі загальних процесів масових комунікацій.

Об'єктом роботи є процес організації масових комунікацій в сучасному суспільстві, **предметом** – теоретичні аспекти явища комунікаційного інжинірингу.

Аналіз публікацій. Проблеми формування і функціонування інноваційних технологій у комунікаційному вимірі соціальної дійсності цікавлять багатьох сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед наукових доробків українських фахівців варто назвати роботи Г. Почепцова [5; 6; 7], В. Різуна [9; 10; 11], О. Холода [13; 14], О. Іванової [3].

Працюють над дослідженням комунікаційних технологій в аспекті соціальної інженерії такі зарубіжні експерти, як С. Борисньов [1], Д. Гавра [2], А. Никифоренко, Н. Никифоренко [4], Ю. Резник [8].

Констатуємо зростання наукової уваги до аналізу кола теоретичних і практичних питань комунікаційного інжинірингу в сучасному інформаційному суспільстві, що дає підстави говорити про нові наукові закономірності в галузі соціальних комунікацій.

Хід дослідження. Висвітлюючи різні аспекти феномену соціальної комунікації, українські дослідники (В. Різун, Г. Почепцов, Ю. Авксентьєв, І. Грицяк) влучно визначили саму комунікацію та медіа як «екзистенційні категорії», коли кожний член суспільства незалежно від бажання стає частиною глобального процесу обміну інформацією [Різун 2012: 3].

Розглядаючи подібні явища на рівні творення державності і похідних суспільних змін, підкреслюємо, що тепер розкриття питання тут постає за наявності двох умовних варіантів розвитку: людина стає або «гвинтиком» існуючої системи, або «режисером», який, знаючи закони комунікації, творить новий світ.

Україна, як і ряд країн СНД, володіє недостатнім досвідом управління соціальнокомунікаційними механізмами, що спрямовані на масову свідомість.

Г. Почепцов такі обставини пов'язує із слабким функціонуванням власної масової культури [Почепцов 2008: 197]. Так чи інакше, але важко не погодитися, що роль суспільної розвинутості є однією із ключових у системі побудови масовокомунікаційних зв'язків.

Аналізуючи явища сфери комунікаційного інжинірингу, важливо зрозуміти сам механізм комунікаційної взаємодії. Дослідник соціальних комунікацій Д. Гавра наголошує на тому, що комунікація є суб'єкт-суб'єктною взаємодією, опосередкованою інформацією, що має сенс для обох суб'єктів [Гавра 2011: 63].

Комунікація як вид соціальної взаємодії, таким чином, функціонує на рівні реалізації інструментальних завдань особистості. У результаті найзагальнішими мотивами участі в комунікації, на думку Д. Гаври, є:

- орієнтація у зовнішньому середовищі;
- контроль середовища;
- адаптація до середовища;
- управління зовнішнім середовищем [Гавра 2011: 89].

Гуманітарні технології, що працюють у системі соціальних відносин, на думку Г. Почепцова, не аналізують і не продукують тексти, вони продукують життя, оскільки мають на меті зміну поведінки. Саме така адаптація дозволяє людству рухатися вперед [Почепцов 2013].

Новітні соціально-комунікаційні технології, що активно задіюються у суспільних процесах, приводять нас до необхідності розуміння поняття *«соціальний інжиніринг»*. Відзначимо, що у працях останніх років дослідники чинять спроби пояснити дію соціального інжинірингу через механізми його реалізації, масові суспільні процеси, а також специфіку тієї чи іншої соціальної дійсності.

У західній соціології найбільш ґрунтовний аналіз соціоінженерної діяльності представлений у роботах К. Поппера *«Злидні історизму»* (1945), а також *«Відкрите суспільство»* (1945). У згаданих працях соціальна інженерія розглядається як сукупність підходів прикладної соціології, що спрямовані на раціональну зміну соціальних систем, базуючись на фундаментальних знаннях про суспільство і передбачення можливих результатів перетворень.

У сфері суспільних відносин соціальноінженерний підхід застосовується тоді, коли постає гостра необхідність виявити

технологію корекції соціальних установок, зрозуміти механізми формування суспільної думки.

Соціальний інжиніринг як процес управління елементами соціуму з різних аспектів досліджується рядом сучасних вітчизняних і зарубіжних фахівців. Продовжуючи думки К. Поппера, російські вчені А. Никифорова, Н. Никифорова, Ю. Резник розглядають соціальний інжиніринг із позицій соціологічної науки, теорії управління, менеджменту тощо (цит. за [Шилова 2014: 149]). В. Різун, Г. Почепцов, О. Холод пояснюють особливості соціоінженерного процесу крізь його втілення у механізмах дії комунікаційних технологій.

Науковий інтерес у вивченні питання впливу на масову свідомість викликаний очевидністю суспільних перетворень як результатом втілення комунікаційних технологій.

Дослідник В. Різун зазначає: «Соціальнокомунікаційна парадигма принципів дослідження явищ обов'язково включає: 1) вивчення явища в контексті суспільної взаємодії суб'єктів спілкування; 2) визначення функціонального статусу явища в цьому контексті взаємодії; 3) визначення залежності явища від мети, завдань і характеру суспільної взаємодії» (цит. за: [Холод 2014 :5]).

Особливості реалізації функціонального аспекту соціального інжинірингу у процесі комунікації аналізуються нами далі. Зазначимо, що досліджувати це питання можна лише в контексті розуміння системи соціального інжинірингу як поняття концептуально більш емкого, і саме тому виникає об'єктивна необхідність окреслити засади соціального інжинірингу.

Для деталізації основних положень згаданої концепції необхідно звернутися до тлумачення поняття «соціальний інжиніринг».

Соціальна інженерія не є самостійною наукою, а є послідовною сукупністю підходів прикладних соціальних наук, що орієнтовані на цілеспрямовану зміну організаційних структур, відтак – на зміну людської поведінки і контроль за нею [Социальная инженерия]. Поняття соціальної інженерії у науковий обіг увів директор Центрального інституту праці в СРСР А. Гаст, який запропонував тлумачити соціальну інженерію як «різноманітні підходи до аналізу управлінської діяльності» [Холод 2014: 204].

У технології функціонування соціального інжинірингу дослідник Г. Почепцов виокремлює два основних напрями, серед яких:

- робота з великими масами людей, що досягають розмірів усієї країни;
- забезпечення проведення кардинальних соціальних змін [Почепцов 2008: 237].

Г. Почепцов підкреслює те, що соціальний інжиніринг часто обговорюється у контексті розмов про теорію зговору, але це не знімає реальної потреби у вивченні подібних методик для роботи з великими масами людей. Сам досвід Радянського Союзу, за його словами, може розглядатися, як приклад соціального інжинірингу, що втілюється у вихованні нового типу людини.

У наукових колах має місце версія, що соціоінженерний підхід до управління породжує третій фактор, у якому стираються протиріччя відносин об'єкта і суб'єкта управління. Об'єкт соціальної інженерії перестає бути виключно засобом реалізації соціальних програм, розроблених експертами, і сам стає суб'єктом. У результаті тут формується тринітарний підхід: **управління – співуправління – самоуправління**. Дослідник В. Сперанський зауважує, що весь процес управління таким чином набуває характерних ознак інтерактивного дійства, й одним із ключових завдань інженерів при цьому стає створення умов для розкриття внутрішнього потенціалу соціальної системи (цит. за [Социальная инженерия: 2014]).

Разом із тим, слід одразу окреслити співвіднесеність таких понять, як «соціальні комунікації» і «соціальний інжиніринг». Дослідник О. Холод зауважує, що суть особливостей соціального інжинірингу як соціального процесу свідчить про те, що він (соціальний інжиніринг) не є соціальними комунікаціями, але є тим, що включає в себе соціальні комунікації як технологічний (інструментальний) складник. Про це свого часу повідомив і Г.Г. Почепцов: «Не соціальний інжиніринг є складовою соціальних комунікацій, а принципово – соціальні комунікації є видом соціального інжинірингу» (цит. за [Холод 2012]).

Схожу позицію висловлює В. Різун, який наголошує на тому, що соціальні комунікації не є окремою наукою, а є видом соціальної (гуманітарної) інженерії, конструювання, побудови, організації соціальних процесів, суспільної взаємодії тощо [Різун 2012: 10]

За зауваженням В. Різуна, інженерні вчення завжди технологічно спрямовані, і будь-яка людська технологія є соціальною. У такому зв'язку, принципово важливим, на наш погляд, є виявлення функціональних елементів процесу інженерного управління. Мова йде про вивчення інструментарію соціальних комунікацій як частини загального процесу соціального інжинірингу.

О. Холод пропонує досліджувати явища соціальної комунікації як форми прояву соціального інжинірингу у трьох базових етапах – *ідентифікації, моделювання та верифікації* явища як соціального процесу. [Холод 2014: 204]. Виходячи із соціальнокомунікаційної концепції О. Холода, де соціальні процеси аналізуються як «ідентифікація, моделювання і верифікація, що здійснюються як непомітні зміни (мутації або інмутації) соціуму і несуть результати, заплановані фахівцями соціального інжинірингу» [Холод 2014: 205], дозволимо собі припустити, що комунікаційний інжиніринг соціальних процесів постає перед нами *менеджментом соціальних комунікацій*.

Послугуючись викладеними теоретичними положення дослідників про соціальний інжиніринг як широкомасштабний процес управління соціальним середовищем та соціальні комунікації як форму його реалізації, виявимо та конкретизуємо закономірності функціонування одного з їхніх аспектів, а саме – побудови комунікаційних зв'язків.

Природним і очевидним є той факт, що успішність і результативність у вирішенні проблем сфери суспільних відносин залежить від такого фактору, як відкритість комунікаційних зв'язків у інформаційному середовищі.

В. Різун вбачає у такій відкритості і свідомій урегульованості комунікаційних процесів у суспільстві, як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, за словами фахівця, згаданий фактор дозволяє робити селекцію фактів, визначати канали їх поширення тощо, тим більше, що комунікаційні потоки в певному соціумі завжди суспільно регульовані, у чому і полягає сам механізм розвитку й існування соціальних комунікаційних систем, де різні суспільні інститути – від особи до певного соціального колективу – впливають на формування потоків передачі даних. Негативний аспект, на думку В. Різуна, криється у можливості стороннього втручання

в «сокровенне комунікаційних процесів», адже не завжди є коректним, буває надто суб'єктивним [Різун 2012: 13].

Очевидно, що один із ключових напрямів технологій соціальної комунікації – формування суспільної думки – так само, як і поступова зміна поведінки ґрунтується на знанні соціальної вмотивованості аудиторії і способів передачі значущої інформації з елементами оцінки. Особливий статус комунікації – її можливість формування того чи іншого типу людини і суспільства, вперше був підкреслений М. Маклюеном і його колегами – засновниками канадської школи комунікації. Окрім власне службової функції, у концепції М. Маклюена вперше постала функція комунікації, як така, що визначає і задає тип суспільства, в якому ми зараз живемо (цит. за [Почепцов 2008: 7]).

Продовження ідеї М. Маклюена знаходимо у концепції сучасного соціолога С. Борисньова. На його думку, саме регулювальна функція масової комунікації визначає ширину діапазону впливу на маси. Починаючи зі встановлення особистих контактів, і завершуючи соціальним контролем над суспільством, масова комунікація, таким чином, створює сприятливі умови для подальшого «промивання мізків» масової аудиторії [Борисньов 2003: 72].

Виходячи з такого твердження, можемо припустити, що у системі соціальних зв'язків комунікаційний інжиніринг (як конструювання «правильної» комунікації) є механізмом загальних процесів соціального інжинірингу, результатом дії якого є стан суспільних реалій у той чи інший проміжок часу.

Ґрунтовне дослідження особливостей комунікаційного інжинірингу викладене у роботах Г. Почепцова. Одразу зауважимо, що у термінологічному апараті науковця згаданий феномен визначається як «комунікативний інжиніринг». Задля уникнення функціональних розбіжностей між аналізованими визначеннями, зазначимо, що під терміном «комунікативний інжиніринг»

Г. Почепцов розуміє суть механізму соціальнокомунікаційних процесів, а тому визначення «комунікативний» і «комунікаційний» у даній площині стосуються одних і тих же явищ. За твердженням науковця, слово «комунікативний» якраз і акцентує увагу на наявності іншої свідомості, оскільки в комунікаційних технологіях, на відміну від інформаційних, займенник «інша» максимально береться до уваги [Почепцов: 2013].

У даному зв'язку комунікативна технологія дозволяє ефективніше, тобто з меншою витратою сил, досягнути бажаного результату, працюючи з вербальним матеріалом та іншою свідомістю.

Комунікативним інжинірингом (далі скорочено – КІ) Г. Почепцов називає весь інструментарій соціальнокомунікаційної дії, спрямованої на трансформацію реального світу, шляхом перебудови інформаційних потоків [Почепцов 2008: 46].

Сам процес комунікативного інжинірингу, за концепцією Г. Почепцова, постає триетапною структурою:

- 1) активація потрібних станів в індивідуальній свідомості;
- 2) перехід до активації в рамках масової свідомості;
- 3) створення потрібного типу «валентностей» (інформаційно-політичних, інформаційно-соціальних, інформаційно-економічних тощо).

Комунікативний інжиніринг утримує ту картинку дійсності, яка найбільше відповідає потребам комунікатора. При цьому, конструювання самого інформаційного простору відбувається таким чином, щоб дати спрощений варіант для прояву запрограмованої поведінки [Почепцов 2008: 11].

Із вищесказаного випливає те, що, трансформуючи комунікативну ситуацію, наступним кроком соціоінженер трансформує і саму дійсність. Специфіка комунікаційної площини, в якій відбувається процес, стає вирішальною, адже саме вона сприяє нарощуванню цінності об'єкту, який обговорюється, що, в результаті, призводить і до трансформації суспільного ставлення до нього.

У площині вираження функціональності КІ, підкреслимо думку Г. Почепцова, про те, що весь процес можна і варто трактувати, як *управління знаннями*. Автор пояснює таке визначення двома конкретними проявами: власне управлінні знанням – заохоченні нових знань, а також в управлінні незнанням – процесу, що бореться з новим знанням [Почепцов 2008:14]. Паралельно із згаданим інструментарій КІ вмонтовує конструкції знищення і створення довіри до вже існуючих явищ та об'єктів. Основними параметрами розуміння ситуації, за Г. Почепцовим, стають категорії «вірю/не вірю» [Почепцов 2008: 19].

Така постановка ситуації сприйняття інформації наводить на певні роздуми. Якщо в минулому, коли колективне мислення переважало індивідуальне, процеси комунікаційного інжинірингу могли відбуватись автоматично, сьогодні при безлічі альтернативних джерел інформації цілеспрямований уніфікований вплив на масову свідомість ускладнюється.

Сучасні особливості сприйняття «потрібної» інженеру інформації Г. Почепцов пояснює використанням єдиних культурних кодів демонстрації об'єктів дійсності [Почепцов 2008: 49]. Саме завдяки цьому в масовокомунікаційному середовищі досягається певна єдність реакції на ті чи інші події. Комунікаційна площа, за твердженням Г. Почепцова, під'єднує масову свідомість до ніби нейтрального середовища (інформаційного, комунікаційного, подієвого), де і відбувається зміщення на нові рівні сприйняття, що веде за собою загальне переосмислення ситуації [Почепцов 2008: 49].

В основі комунікаційного інжинірингу Г. Почепцов пропонує розуміти два процеси, які керують масовою свідомістю:

- утримування уваги;
- акцентуація (фокусування, деталізація) [Почепцов 2008:

34].

Таке уявлення про комунікаційний процес можемо розглумачити наступним чином: коли увага масової свідомості спрямовується в потрібному ракурсі на ті чи інші об'єкти, вони можуть трансформувати ментальну картину масової свідомості у потрібний бік.

Виходячи з того, що у кризові суспільні періоди (протести, революції чи навіть вибори) ми можемо говорити про актуалізацію та посилення ролі комунікаційного інжинірингу, важливим буде підкреслити такий аспект його функціональності, як *вплив на прийняття рішень*. Даний елемент Г. Почепцов відносить до категорії центрального інструментарію КІ. На його думку, змістовно КІ створює такі смисли, які блокують один тип рішень і активують інший. Інакше кажучи, КІ звужує простір для прийняття одного рішення і розширює простір для інших. Надалі більш детально розглянемо вираження функціональності КІ в даній авторській концепції.

Говорячи про першочергові завдання комунікаційного інжинірингу, відзначимо твердження Г. Почепцова про те, що «КІ

спрямований на побудову комунікативних мереж для вирішення некомунікативних завдань». Загальний принцип дії цих мереж реалізується шляхом донесення потрібних видів повідомлень до цільової аудиторії, спираючись на певні інформаційні потоки, або ж створюючи нові. У цьому випадку інформаційні потоки суміщаються із соціальними мережами для отримання потрібного результату, який, як правило, існує у фізичному просторі [Почепцов 2008: 103].

Одним із таких некомунікативних завдань, за версією Г. Почепцова, є система *управління майбутнім*. Бачення технології цього комунікаційного процесу науковець представляє у двох можливих варіантах:

- *лінійний перехід* – його прикладом служить введення зразків поведінки за допомогою елементів масової культури, це еволюційний і повільний перехід;

- *нелінійний перехід* – швидкий і революційний, такий, що базується на введенні каталізаторів, хаосу, які прискорюють потрібний вид процесів [Почепцов 2008: 86].

У концепції Г. Почепцова аспект «управління майбутнім» як одне з основних завдань комунікаційного інжинірингу нерозривно пов'язана із ключовою функцією комунікаційної інженерії – *конструювання нових смислів* у інформаційному середовищі. Таким чином, припускаємо, що категорія смислоутворення є центральною в системі понять комунікаційного інжинірингу, а тому розкриває нове поле для поглиблених досліджень в царині соціальних комунікацій.

Висновки. Можемо констатувати, що глобалізаційні процеси розвитку сучасного суспільства актуалізують проблему управління масовоінформаційними потоками і, водночас загострюють потребу дослідження його механізму – системи комунікаційного інжинірингу. Виходячи з тлумачень науковців про поняття – соціальний інжиніринг (А. Гаст, А. Никифорова, Н. Никифорова, К. Поппер, Ю. Резник) впливає те, що комунікаційний інжиніринг є менеджментом загального процесу соціальної інженерії як процесу більш загального і поняття більш ємкого. Такі спостереження підтверджують соціальнокомунікаційні розвідки Д. Гаври, В. Різуна, О. Холода.

Г. Почепцов вважає означене поняття вектором на трансформацію реального світу, шляхом перебудови інформаційних потоків. У базовому розумінні Г. Почепцова

комунікаційний інжиніринг трактується як складний процес управління знаннями, а відтак – управління майбутнім.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бориснев С.В. Социология коммуникации: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 270 с.
2. Гавра Д. Основы теории коммуникации: Учебное пособие. Стандарт третьего поколения. – СПб.: Питер, 2011.— 288
3. Иванова О.А. Мова екрану в зоні цифрових і віртуальних перетворень / О. А. Иванова // *Діалог: медіа-студії*. – 2012. – Вип.15. – С. 115-124.
4. Никифоренко А.Р., Никифоренко Н.О. Соціальна інженерія як напрям у пострадянській соціології: проблеми становлення і розвитку / Никифоренко А.Р., Никифоренко Н.О. // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства* : зб. наук. праць. – К., 2009. – С. 95-99.
5. Почепцов Г. Информационно-коммуникативные технологии в развитии цивилизации / Г. Почепцов [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/27350>
6. Почепцов Г. Управление массовым сознанием как цель социоинжиниринга / Г. Почепцов [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: <http://psyfactor.org/lib/socio5.htm>
7. Почепцов Г.Г. Коммуникативный инжиниринг: теория и практика / Почепцов Г.Г. – М. : Альтерпрес, 2008. – 407 с.
8. Резник Ю.М. Социальная инженерия: предметная область и границы применения / Ю. М. Резник // *Социологические исследования*. – 1994. — № 2. – С. 78.
9. Різун В.В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 «Журналістика та інформація» / Різун В.В. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 2008. — 260 с.
10. Різун В. Соціальні комунікації як інженерне вчення, або соціальні комунікації в системі соціального інжинірингу (соціальної інженерії) / В. Різун // *Комунікація*. – 2012. – № 2. – С. 8-18.
11. Різун В.В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій / Різун В.В. // *Світ соціальних комунікацій*. – 2011. – Т. 1. – С. 7, 10.
12. Социальная инженерия (социология) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки : http://ru.wikipedia.org/wiki/Социальная_инженерия _ (социология) (дата звернення : 21.03.2014). – Назва з екрану.
13. Холод О.М. Наукова галузь «Соціальні комунікації» та соціальна інженерія: спільне й різне / О.М. Холод // *Комунікаційні технології* [наук. ред. О.М. Холод]. – 2014. – Т. 4. – С. 5-12.
14. Холод О.М. Соціальний інжиніринг і соціальні комунікації: порівняльний аналіз / О.М. Холод // *Український інформаційний простір: Науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв* / Гол. ред. М. С. Тимошик. – Число 3. – К.: КНУКіМ, 2014. – С. 202-207.
15. Холод О.М. Соціальні комунікації як поняття в науковій галузі «соціальні комунікації» / О.М. Холод [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: http://www.portalus.ru/modules/science/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1339688423&archive=&start_from=&ucat=19& (дата звернення : 21.01.2014). — Назва з екрану.

16. Шилова В.В. Особливості дослідження комунікаційних технологій як процесу соціального інжинірингу у мас-медіа / В.В. Шилова // Комунікаційні технології : наук. журн. [наук. ред. О.М. Холод]. – Т. 3. — К.: КНУКіМ, 2014. – С. 222-242.

REFERENCES

1. Borisnirov, S.V. (2003). *Sociologija komunikacii* [Sociology of communication]. Moskva: Unity-Dana. (in Russian).
2. Gavra, D. (2011). *Osnovy komunikacii* [Basics of communication]. Sankt-Peterburg. 288 p. (in Russian).
3. Ivanova, O.A. (2012). *Mova ekranu v zoni cyfrovih i virtualnyh peretvoren* [An on-screen language in the space of digital and virtual transformation]. *Dialog: media-studii – Dialogue: media-study*, Vol. 5, pp. 115-124 (in Ukrainian).
4. Nikiforenko, A. R. & Nikiforenko, N.O. (2009). *Socialna inzheneriia jak napriam u postradianskij sociologii: problemy stanovlennia i rozvytku* [A social engineering as the direction in post-Soviet sociology: the problems of development]. *Metodologija, teoriia ta praktyka sociologichnogo analizu suchasnogo ukrainskogo suspilstva – Methodology, theory and practice of sociologic analysis in modern Ukrainian society*, pp. 95-99 (in Ukrainian).
5. Pocheptsov, G. *Informativno-kommunikativnye tekhnologii v razvitii civilizacii* [Informative-communicative technologies in the development of civilization], available at: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/27350> (in Russian).
6. Pocheptsov, G. *Upravlenie massovim soznaniem kak tsel socioinzheneringa* [A management of mass consciousness as the aim of social engineering], available at: <http://psyfactor.org/lib/socio5.htm> (in Russian).
7. Pocheptsov, G.G. (2008). *Kommunikativnyj inzhenering: teoriia i praktika* [Communicative engineering: theory and practice]. Moskva : Alterpress. (in Russian).
8. Reznik, Y.M. (1994). *Socialnaja inzheneriia: predmetnaia oblast i granicy primemeniia* [A social engineering: an objective section and marks of application]. *Sociologicheskie issledovaniia – Sociologic researching*, 2, 78. (in Russian).
9. Rizun, V.V. (2008). *Teoriia massovoi komunikacii* [Theory of mass communication]. Kyiv: Prosvita. (in Ukrainian).
10. Rizun, V.V. (2012). *Socialni komunikacii jak inzhenerne vchennia abo socialni komunikacii v systemi socialnogo inzheneringu* [The social communication as an engineering school or social communication in the system of social engineering]. *Kommunikacii – The Communication*, Vol. 2, pp.8-18. (in Ukrainian).
11. Rizun, V.V. (2011). *Nacherky do metodologii doslidzen socialnykh komunikacij* [The outlines to methodology of research of social communication]. *Svit socialnykh komunikacij – The World of Social Communication*, Vol.1, pp.7, 10. (in Ukrainian).
12. *Socialnaja inzheneriia (sociologija)* [The Social Engineering (Sociology)], available at: [http://ru.wikipedia.org/wiki/Социальная_инженерия_\(социология\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Социальная_инженерия_(социология))
13. Kholod, O.M. (2014). *Naukova galuz «Socialni komunikacii» ta socialna inzheneriia: spilne j rizne* [The scientific section «social communication» and social engineering: the common and the differences]. *Kommunikacijni tehnologii – The Communicative Technologies*, Vol. 4, pp.5-12. (in Ukrainian).
14. Kholod, O.M. (2014). *Socialny inzhenering i socialni komunikacii: porivnyalnyi analiz* [The social engineering and the social communication: comparative

- analysis]. *Ukrainskiy informacijnij prostir – Ukrainian space of information*, Vol. 3, Kyiv, pp.202–207. (in Ukrainian).
15. Kholod, O.M. Socialni komunikacii jak ponjattia v naukovij galuzi «socialni komunikacii» [The social communication as the idea in the scientific section «the social communication»], available at:http://www.portalus.ru/modules/science/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1339688423&archive=&start_from=&ucat=19& (in Ukrainian).
16. Shylova, V.V. (2014). Osoblyvosti komunikacijnykh tehnologij jak procesu socialnogo inzheneringu u mass-media [The peculiarity of communication technology as the process of social engineering in the mass-media]. *Kommunikacijni tehnologii – The Communicative Technologies*, Vol. 3. Kyiv, pp.222-242. (in Ukrainian).

УДК 007 : 304 : 001

ТЕХНОЛОГІЇ ПАБЛІК РИЛЕЙНШЗ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Анжеліка Досенко
(Київ, Україна)

Статтю присвячено дослідженню аналізу паблік рилейншз технологій як одного з ключових факторів науки «Соціальні комунікації». Технології реалізації товарної одиниці, що відбувається через паблік рилейншз розглядаються нами як чинник впливу на цільову аудиторію і досліджуються як вид соціальнокомунікативних процесів.

Також, надано характеристику основним методам та поняттям, що дозволяють віднайти різницю між паблік рилейншз та рекламними зверненнями, та навпаки, виявити дифузні зони. Виявлено та описано основні риси реклами як комунікативної одиниці, що формує маніпулятивний вплив на цільову аудиторію.

Оскільки «Соціальні комунікації» є відносно новою наукою вбачаємо необхідність у дослідженні, описі та характеризованні ряду одиниці, що притаманні даній царині. Однією із різновидів таких одиниць, на нашу думку, є нині існуючі технології маніпулятивного впливу на цільову аудиторію у паблік рилейншз.

Ключові слова: паблік рилейншз, дифузні зони, реклама, маніпулятивний вплив.

Статья посвящена исследованию анализа паблік рилейншз технологий как одного из ключевых факторов науки «Социальные